

1.9. NUÔI RỒNG : TRUNG QUỐC TRUY TÂM KHOÁNG SẢN Ở CHÂU PHI

(Feeding the Dragon : China's quest for african minerals)

John. CK Daly

Jamestown foundation

China Brief 29-2-2008

Trong lúc người ta chú ý nhiều đến thặng dư thương mại của Trung Quốc khi nước này đang chuyển biến thành cường quốc công nghiệp, hầu hết các chuyên gia nghiên cứu về sự chú tâm của Bắc Kinh về các nguồn lợi khoáng sản ở châu Phi chỉ tập trung vào vấn đề con khát dầu hỏa của Trung Quốc. Châu Phi hiện nay đóng góp 12% vào số lượng dầu cung cấp của thế giới. Sản lượng của châu Phi dự báo vào 2013 sẽ tăng lên khoảng 10.7 – 11.4 triệu thùng/ngày, và tới năm 2018, lên tới 12.4 – 14.5 triệu thùng/ngày. Vào năm 2007, dầu hỏa châu Phi đáp ứng được 22% tổng số tiêu thụ ở Mỹ, và 28% cho Trung Quốc. So với các con số 2006 là 9% cho Trung Quốc, 33% cho Mỹ, và 36% cho châu Âu.

Nhưng có vấn đề quan trọng hơn nữa là Trung Quốc ngày càng tỏ ra ham muốn các nguồn lợi khoáng sản khác của châu Phi. Vì nền kinh tế của Trung Quốc năng động và tăng trưởng mạnh, lợi ích của Trung Quốc vào các nguồn khoáng sản này có vai trò chiến lược quan trọng hơn nữa. Danh sách nhu cầu của Trung Quốc rất nhiều, từ nhôm tới Zircon. Từ titanium cần cho sản xuất máy bay quân sự, tới quặng sắt để chế tạo hàng tiêu dùng, cho tới kim cương để đáp ứng nhu cầu tiêu dùng cao cấp.

Mặc dù Trung Quốc có rất nhiều nguồn cung cấp các kim loại màu, nhưng hầu hết là quặng có nồng độ thấp, và chỉ có khoảng 1/3 quặng là có thể xử lý bằng công nghệ hiện đại. Vì tăng trưởng nhanh, nhu cầu của Trung Quốc về một số quặng kim loại màu tăng lên. Sự thiếu hụt hiện nay giữa cung và cầu có thể ảnh hưởng lớn tới nền kinh tế.

Trần Tế Nguyên, Giáo sư Đại học Tam Trung, đã chủ trì dự án 973, thực hiện kế hoạch 5 năm lần thứ II, nghiên cứu và khai thác các khoáng sản thiết yếu. Trần nói là đề án này có ý nghĩa chiến lược, không những để hỗ trợ sự phát triển kinh tế, mà còn cho cả an ninh quốc gia nữa. Trần ước lượng là sự nghiên cứu trong dự án của ông sẽ kéo dài thời gian khai thác các quặng khoáng sản của Trung Quốc. Nếu sản lượng kim loại nằm ở mức năm 2005, Trần cho biết nguồn quặng đồng sẽ kéo dài được 12 năm, nickel 40 năm, và zinc (kẽm) 18 năm.

Trong thập kỷ 1990, thương mại giữa Trung Quốc và Phi Châu tăng gấp 7 lần, từ 2002 đến 2003, tăng gấp đôi, và tới 2005, lại tăng gấp đôi. Năm 1995, Trung Quốc nhập khẩu từ châu Phi trị giá 1,4 tỉ USD. 11 năm sau, con số này lên tới 28,7 tỉ USD. Tức là tăng 2000%.

Không giống như những đối tác khác của Trung Quốc, châu Phi nói chung có một chút thặng dư mậu dịch. Xuất 28.8 tỉ và nhập 26.7 tỉ USD vào năm 2006. Vào

tháng 10/2006, Trung Quốc cho phát hành sách trắng đầu tiên về chính sách đối với châu Phi (China's African Policy), cho biết mục tiêu tương lai tại lục địa này. Nói rõ là Trung Quốc muốn thảo luận về Hiệp ước tự do thương mại (FTA) với các quốc gia châu Phi, và với các tổ chức khu vực của Châu Phi, nếu tình hình cho phép.

Vào năm 2010, Trung Quốc sẽ vượt qua Mỹ và châu Âu để trở thành đối tác thương mại. Hiện nay xuất khẩu của châu Phi chủ yếu là nguyên liệu, dầu hỏa chiếm 73% giá trị hàng xuất khẩu qua Trung Quốc. Sau đó là quặng sắt chiếm 4% tổng số toàn cầu cung cấp cho Trung Quốc, trị giá 839 triệu USD vào năm 2006. Bông vải (151 triệu) kim cương (704 triệu) vào 2006. Các nước châu Phi cung cấp hàng nhiều nhất cho Trung Quốc là Angola (10.9 tỉ), Nam Phi (4 tỉ) và Cộng hòa Dân chủ Công Gô (2.8 tỉ).

Trung Quốc và Nam Phi

Đối với Trung Quốc, Nam Phi là một kho tàng khoáng sản. Nam Phi là nước sản xuất vàng nhiều nhất thế giới (14% sản lượng thế giới), và có trữ lượng chiếm 40% trữ lượng thế giới. Nam Phi cũng chiếm 87% trữ lượng thế giới về platine, 80% trữ lượng về manganese, 72% trữ lượng về chrôm, và 27% trữ lượng vanadium. Ngoài ra còn có nhiều khoáng sản khác.

Từ 1996 tới 2005, xuất khẩu của Nam Phi qua Trung Quốc tăng tới trên 1.25 tỉ USD. Trung Quốc cũng đầu tư 130 triệu US vào Nam Phi, phần lớn vào một mỏ Chrôm. Theo thống kê của Cục thuế thương mại Nam Phi, vào năm 2007, xuất khẩu Nam Phi qua Trung Quốc tăng 195%, tới 1.26 tỉ USD. Đứng sau Nhật Bản, Mỹ, Đức và Anh. Nam Phi chiếm tới 75% quặng ferrochrome của thế giới, và Trung Quốc phải nhập khẩu tới 90% ngành công nghiệp sản xuất sắt không rỉ (hàng Inox).

Nhưng Trung Quốc không phải là nước duy nhất cần tới các nguồn khoáng sản của Nam Phi. Nước Mỹ cũng phụ thuộc vào Nam Phi rất nhiều để có những khoáng sản thiết yếu : chrôm, mangan, vanadium, và platinum, và một số danh sách dài những loại khác. Những khoáng sản này không có đủ trong thiên nhiên ở Mỹ.

Cơ cấu khoáng sản của Trung Quốc :

Sự truy tìm khoáng sản của Trung Quốc để cung cấp cho các ngành công nghiệp của họ đã có ảnh hưởng nhiều lên thị trường thế giới : kể từ 2005, giá nhiều loại nguyên liệu đã tăng : vàng, bạc, giá tăng lên mức cao nhất kể từ 1970. Từ 2007, giá các mặt hàng khác cũng tăng mạnh : đồng, kẽm, chì, thiếc, chrôm, platinum, than, dầu hỏa, uranium ...

Trung Quốc ngày nay tiêu thụ 30% sản lượng thế giới về (zinc), 25% về chì, 22% đồng, 27% sắt, 25% nhôm. Trung Quốc sản xuất 1/3 số thép của cả thế giới. Vào năm 2003, Trung Quốc vượt qua Mỹ để trở thành nước tiêu thụ đồng nhiều nhất thế giới. Vào năm 2006, Trung Quốc ban hành chương trình xây dựng kho dự trữ khoáng sản chiến lược, để dự trữ uranium, đồng, nhôm, sắt và các loại kim loại khác.

Chiến lược đầu tư của Trung Quốc ở châu Phi :

Phương thức đầu tư của Trung Quốc tại châu Phi rất khác với phương cách của Tây phương. Thứ nhất, quan điểm lâu dài của Trung Quốc cho rằng tình hình kinh tế vĩ mô của châu Phi đã được cải thiện, mặc dù còn có một số khó khăn (tham nhũng và nội chiến). Do đó, họ mạnh dạn đầu tư hơn các nước phương Tây. Các nhà sản xuất Trung Quốc cũng cho rằng châu Phi là cơ hội rất lớn để bán sản phẩm giá rẻ của Trung

Quốc. Điểm cuối cùng là Trung Quốc thấy các nguồn tài nguyên dồi dào của châu lục này. Trong lúc các nước phương Tây chú ý các nguồn khoáng sản, Trung Quốc chú ý đầu tư trong nhiều lĩnh vực. Các nước phương Tây tới châu Phi với những gánh nặng hành lý về ý thức hệ như cải cách kinh tế, chống tham nhũng, nhân quyền ... Chính sách của Trung Quốc tại châu lục là phi chính trị, phi đạo đức, được mô tả là chính sách “Không can thiệp vào nội bộ” các quốc gia sở tại. Ngoài ra họ còn mối quan hệ từ hơn 50 năm nay khi Trung Quốc ủng hộ các cuộc đấu tranh giải phóng dân tộc, và những gói viện trợ không điều kiện ràng buộc cho các quốc gia châu Phi. Ngoài ra còn có những khoản cho vay không có lãi, hoặc với lãi suất rất thấp, để tài trợ cho các chương trình xây dựng hạ tầng cơ sở.